

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnék.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és részküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

A népoktatási törvényjavaslat.

I.

Az új népoktatási törvényjavaslatot nekünk reformátusoknak különösen két főszempontból kell megvizsgálni. Meg kell állapítani egyrészt azt, hogy megfelel-e a magyar nemzeti állameszme követelményeinek. Követeli ezt a „magyar vallás” tradíciója, mert ennek érdekei a magyarság érdekeivel eleitől fogva össze voltak forrva. Másfelől azonban kiváló gonddal kell kutatni, hogy a törvényjavaslat intézkedései református népoktatási intézeteink érdekeit nem veszélyeztetik-e. E kettős szempont vezetett a törvényjavaslat bírálásánál.

Előre jelzem, hogy bár hálás dolog volna kimutatni, hogy az 1868: 38. t.-c. hozatala óta miféle újabb intézkedések történtek a népoktatási törvény módosítása s kiegészítése körül, és hogy ezen intézkedések jelentékeny része mennyiben és miért nem vezetett célra, mégis nem akarván e lapot ilyen terjedelmes fejtegetéssel terhelni: pusztán abból a szempontból vizsgálom a törvényjavaslatot, hogy jelen alakjában mennyiben elégíthet ki bennünket.

Ezen lap felelős szerkesztője e lap legutóbbi számában a törvényjavaslatról írott s éles megfigyelésre valló fejtegetésében azt mondja, hogy lett volna nekünk már eddig is, a magyar nemzeti érdekek biztosítására elég jó törvényünk, csak végre kellett volna hajtani. Kétségtelen, hogy a törvényjavaslat intézkedései jórésztben a már meglévő törvényekben lényegileg benfoglaltatnak. A törvényjavaslat csak abban az irányban mutat haladást, hogy a már meglévő törvényeknek nagy általánosságban mozgó intézkedéseit részletesen kifejti, s azoknak végrehajtását olyan részletes büntető és más irányú intézkedésekkel biztosítja, hogy azok ha nem nyújtanak is a kitűzött cél elérése iránt teljes biztosítékot, leg-

alább nagy lépéssel visznek közelebb a kitűzött célhoz, mely a magyar nemzeti irányú nevelés eszméjének megvalósításában áll.

A törvényjavaslatban leginkább kiemelkedő mozzanat: az államhatalom befolyásának az emelkedése. Hiszem, hogy ha a kormányt pénzügyi szempontok nem gátolnák, az egész vonalon államosítaná a népoktatást. Amde, mint az Indokolás mondja, ez már csak azért is lehetetlen, mert, ha az összes létező népiskolák államiakká válnának, csak a most alkalmazott 28 ezer néptanítót számítva és eltekintve a még szükséges iskolai épületektől és a félmillió iskolánélküli tanköteles számára szükséges új iskoláktól, csupán az évi fentartásra kerek 48 millió korona volna szükséges. Szörnyűködik rajta a miniszter, hogy ezen fentartási összeg fedezésénél nem lehetne számítani azon 23 millió koronára, melyet az egyházak jelenleg saját jövedelmi forrásaikból iskolai célokra fordítanak.

Valóban szomorúan jellemzi hazai állapotainkat ez a kijelentés. Az állam sajnál a nemzeti művelődés oltárára 48 millió koronát áldozni évenként, ugyanakkor, a midőn átlag évenként ugyanannyit dobnak ki új ágyúkra és új puskákra. Vajjon nem többet nyerne-e a hadsereg is, ha azokat a milliókat a nemzeti művelődés színvonalának emelésével a fegyvereket kezelő legénység erkölcsi értékének emelésére fordítanánk! Erre volna óriási szükség, mert maga a miniszter is rámutat az Indokolásban, hogy 1900-ban a 6 éven felüli lakosságnak még mindig 38.6%-a nem tudott írni olvasni. Pedig az újabb hadjáratokban nem a nyers anyagi erő, hanem a magasabb műveltség részén volt a győzelem.

Az állami befolyást növeli a 40. §. g) pontja, mely a miniszternek tartja fenn mindazon iskolák tanítóinak kinevezését, amely iskolák fentartásához az állam legalább 800 koronával já-

rül hozzá. Furcsa azonban, hogy a javaslat nem az állami befolyás emelésének szükségével indokolja ezt az intézkedést, hanem azzal, hogy „a kinevezési jognak illetően fentartása az iskolafentartókat remélhetőleg arra fogja buzdítani, hogy a tanítói javadalmazások megállapításánál a tőlök telhető hozzájárulást biztosítsák, hogy tehát az iskolák fejlesztésénél ne támaszkodjanak csupán az állam támogatására.” Furcsa, hogy a kormány az állam életében ily nagy fontosságú törvény alkotásánál első sorban takarékoskodási elveket hangoztat!

Az állami befolyás a tanterv révén is biztosítva van. A 16. §. az elemi iskolákra nézve, az 56. §. pedig a középtanintézetekre nézve kimondja, hogy a tanrendszert, a tantervet, és a tankönyveket az illető felekezeti főhatóság állapítja meg, azonban „a megállapított mérték nem lehet kisebb, mint amit a közoktatási miniszter az állami iskolákra nézve kötelezőleg megállapít.” Ennél a kérdésnél is minden a végrehajtástól függ. Több iskola nyilván hirdeti, hogy miféle tantervet követ, s ennek alapján hajlandók vagyunk az illető intézetről jó véleménnyel lenni, holott a valóságban megkövetelt ismeretek mértéke a tanterv követelményeinek messze mögötte marad. Azonban akár külső kényszer, akár a józan belátás hatása alatt követett megfelelő színvonalú tanterv az oktatás színvonalának az emeléséhez nagy mértékben hozzájárul.

Közoktatási törvényeink ama sarkalatos elve, hogy az állami tanterv a felekezeti hatóságok

tantervére nézve csak minimum gyanánt tekinthető. igen messze kiható következményekkel bír. Én legalább ennek az elvnek tulajdonítom azt a már ez idő szerint is konstataható tényt, hogy a felekezeti intézetek tanterveiben lassanként megszűnik a felekezeti tradíció, s a felekezetek az új tanterv alkotásánál alig tesznek egyebet, minthogy az állami tantervet utánozván, az állami tantervet egész lényegében átveszik. Újabb református tanterveink is így jöttek létre. Hogy egyebet ne említsek, a legutóbbi közpiskolai tantervrevízió alkalmával is az volt református tanügyi vezérferfiaink jelszava, hogy felekezeti tantervünket az állami tantervhez minél közelebb kell hozni. Világosan bizonyítja ez is, hogy az önálló irányban haladó református tanügyi fejlődés kora lejárt és már egészen természetesnek találjuk az állami minta másolását.

Az állam épen most a közel jövőben fogja kibocsátani új népiskolai tantervét. Egyházkerületünk is ennek megjelenését várja, hogy a maga tantervét az új állami tantervhez alkalmazza.

Az állami befolyást a törvényjavaslat a *tanítóképesítés* körül emeli legnagyobb mértékben. Ugyanis az államérvényes oklevelet kiállító tanítóképesítő szakvizsgáló bizottság tagjainak fele és a bizottság elnöke a minisztertől nyeri kinevezését.

A református egyház az állami befolyás emelkedését alapján véve sohasem szemlélte aggodalom nélkül. Hogy újabb időben az állami

TÁRCA.

Sylvester Dokornak — Scultetus.

— Egy ifju pásztor levele tanítójához —

Kedves Bátyám!

Vidéki magányomban, távol attól a körtől, melyben az ember élő szót hallván tanul — mint valaki mondá: — belső szükségét érzem a levél írásnak. Az egyedüllét érzete hajt, hogy kiöntsem lelkemet valaki előtt, ki a könnyen támadó kétségeket eloszlassa, a tapasztalatlanságot tanácsolja, az önérzet tulesapongó szárnyalását mérsékelje s a magánosság-szülte életképes gondolatokat — ha ilyenek is akadnak — bölcsességével megtermékenyítse. Tanító lévén, tanítvány kívánok lenni továbbra is, mesterét kérdésekkel zaklató, okoskodó, ellenkező csak azért, hogy minél többet tanulhassak. És bizony remélem, hogy kedves Bátyám ezután is türelmes tanítóm lesz, mint volt nem oly régen. Megígérte volt és én ez ígéretre számot tartok. Annak pedig, hogy a nyilvánosság elé viszem összeköttetésünket, azt gondolom, a köz veszi hasznát. Mert hiszem, hogy nem egyedül vágyom taníttatni.

Hogy pedig a hosszadalmas bevezetéssel egyszerre sokat markolni ne láttassam — a mi itt hiányzik, úgymajd rendre előjön —, belépek a dolgok közepébe.

* * *

Partiálisunk volt a napokban, a hol sok apróeseprő helyi ügyek között tárgyalatott az egységes liturgiának általános érdekű kérdése is. Az előzetesen kiküldött bizottság javaslatát — egyszerű és éppen nem nagy igényű tervezet volt — általában elfogadta a közgyűlés, csak egy pont keltett erős vitát. Az úrvacsora liturgiájára nézve azt javasolta a bizottság, hogy az évenként hat ízben osztassék ki (meghatározott napokon) az istenitisztelet helyén, egységes agenda keretében. Hogy az Úr asztalánál mondandó beszéd legyen a sákramentom tárgyi magyarázata, minden alkalommal ugyanaz, hogy vége vettessék annak a visszaélésnek, mely az úrvacsora osztást most ilyen, majd amolyan természeti jelenséggel hozván mesterséges összeköttetésbe, különösen az *aratási* és *szüreti* agendában kész volt azt *áldozattá* tenni. A betegek úrvacsoráztatásáról a javaslat nem szólt. E miatt támadt nagy vitaközlés. Egyik világi tanácsbíró kívánta, hogy vétessék be a javaslatba, miként a betegeknek a gyülekezeti

befolyás emelkedésével mégis megbarátkoztunk, és hogy az új népoktatási törvényjavaslat ily irányú intézkedései ellen sem tiltakozunk: ez a körülmény a magyar reformátusokat jellemző ama tényben leli magyarázatát, hogy a magyar reformátusok különösen utóbbi időkben igen gyakran elhallgatták felekezeti aggodalmaikat olyan kérdésekben, melyeknél fontos nemzeti érdekekről volt szó. Hisszük, hogy jóindulatú és egyházunk jogait tiszteletben tartó kormány kezében az állami befolyásnak a törvényjavaslatban kifejezésre jutó mértéke sem jelent református iskolánkra nézve veszedelmet. Ámde ki biztosíthat bennünket arról, hogy nem ismétlődnek-e a jövőben valamikor az elnyomatás napjai! Rosszakarató kormány a törvényjavaslatban biztosított befolyást könnyen ellenünk használhatja fel. Ilyen veszedelmet rejtett magában az 1723. évi 70. t.-c. is, melynek értelmében a király az alapítványokra és intézetekre való felügyeletet a maga kormányzati jogkörébe tartozónak nyilvánította, s ennek az első pillanatra ártatlannak látszó törvénynek az lett a következménye, hogy a református iskolák legnagyobb része Mária Theresia alatt a grammatikai fokig leszorított. Ugy láttuk, hogy a katolikusok e tekintetben óvatosabbak, mint mi. A „Magyar Állam” pl. a törvényjavaslattal kapcsolatban kijelenti, hogy mivel az új népoktatási törvényjavaslatból világosan kitűnik, hogy a kormány az iskolák államosítására törekszik, a katolikusok ragaszkodnak ahhoz, hogy a népoktatás

reformjának kérdése a katolikus autonomia alapján oldassék meg.

A hazafias szempontok szemmeltartására a tanító több intézkedés által köteleztetik. Bármilyen jellegű iskolánál működő tanító köteles megesküdni a magyar alkotmányra. Bár a tankönyvek hazafias szempontokból mutatkozó kifogástalansága még nem biztosíték a tanítás és nevelés hazafiassága tekintetében, mégis jelentős dolog, hogy az 56. §. értelmében a miniszter a tankönyveket ellenőrzi, s a melyek nemzeti szempontból kifogás alá esnek, azoknak használatát eltilthatja, az államellenes irányú tanítás pedig, ha előszóval történik is, fegyelmi vétséget képez. Mivel pedig legtöbb esetben maga az iskolafentartóttestület is hibás a tanító nemzetellenes magatartásában, a 42. §. intézkedése értelmében az így elmozdított tanító helyébe az új tanítót az illető felekezet kebeléből ugyan, de a miniszter nevezi ki az iskolafentartóttestület meghallgatása nélkül. A 43. §. értelmében ha a tanító már két ízben mozdított el fegyelmi ítélettel, a miniszternek joga van a községi, vagy felekezeti iskolát megszüntetni, s helyébe állami iskolát állítani. Arról is gondoskodik a javaslat, hogy a hazafias tanító felekezeti hatósága által hazafias magatartásáért ne üldöztessék: a mennyiben az állam által segélyezett tanító saját egyházi hatósága által hozott fegyelmi ítélettel csak azon esetben mozdítható el, ha az elmozdítást a miniszter tudomásul veszi. Az állami befolyás elől sem lehet ki-

úrvaesora osztástól függetlenül, mikor kívánják, adassanak fel a szent jegyek. Ebben a traktusban csakugyan ez a nézet érvényesült — a mint tudom — a múlt évben tartott közgyűlésen is, mikor ez a kérdés a törvénytervezet bírálata kapcsán felmerült. A másik nézetet egy fiatal kollegám képviselte, ki szerint az úrvacsora a betegeknek csak a meghatározott alkalmakkor vihető házhoz, a mikor természetesen a beteg tartózkodási helye isteniszterlet helyévé lesz. A vita vége szavazás lett; bizony leszavazták az én kollegámat, ki váltig erős-ködött a maga igaza mellett.

Én, mint e társaságban nagyon is új ember, hallgattam és figyeltem. Szólani is szerettem volna, de nem mertem, látván a nevezetes többséget. Magamban helyeseltem az én kollegámnak állásfoglalását és titkon boszankodtam, mikor szavazásra kerülvén a sor, láttam, mily elszánt meggyőződéssel ugranak fel a jó falusi képviselők az egyházi és világi nagyok intésére. A mi legjobban bántott: még a tulajdon kúratorom sem velem szavazott; ifjuságomat megvetvén, idegen tekintélyeknek hódolt. Akkor magamba rekesztett észrevételeimet most terjeszttem hát kedves Bátyám elé.

Hogy a végén kezdjem: nem fér sehogy sem a fejembe, hogy lehet egy ilyen fontos elvi kérdést,

mint a minő egy sákramentom kiszolgáltatása, traktuális gyűlésen szavazással dönteni el — már addig a meddig; mert szerecsére az ilyen partiális véleményből manapság még sem lesz egyszerre kánon. Hát miért kell nekünk akadémián négy évig tanulnunk a magunk dolgát, ha egy szakkérdésben, mondjuk a liturgia kérdésében szavazatunk egyenlő a — hiszem, hogy buzgó keresztyén — négy elemi osztályt járt világi képviselővel? Vagy nem fonák, hogy egyáltalán világiak szabják meg lelkészi teendőink keretét?

A fentebb említett esetben a felszólaló világi (majd ráment a tollam a *kegyetlen-re*) tanácsbíró egy — készséggel elismerem — kiváló jogász volt. De hát mi képesíti őt arra, hogy az elbírálásban *par excellence* theologiai képzettséget kívánó kérdésnél döntő szava legyen? Egy jó gazdász még *eo ipso* nem szaktekintély a mérnöki dolgokban, sem egy orvos a jog terén. Miért akar éppen a theologia-hoz mindenki érteni? Mert az úrvacsora kiszolgáltatása rendjének megállapítása bizonyára nem az egyéni — többé-kevésbé mély öntudaton alapuló — vallásos érzület kérdése, mint a milyen alapon érvelt a mi nagyon tisztelt tanácsbíránk. Egy ilyen liturgiai kérdés megmozgatja a theologus fejében nemcsak a gyakorlati tudást, hanem az exegesisből,

térni az államsegélynek igénybe nem vételével, mert amely iskolafentartó a tanítóját 800 korona fizetéssel ellátni nem tudja. köteles államsegélyért folyamodni, mit ha bizonyos idő alatt meg nem tesz, a 38. §. értelmében az állam maga állít fel iskolát. Ilyenformán lassanként a hazafiatlan iskolák állami kezelés alá kerülnek.

A nemzeti szempontból kifogás alá eső vidékek magatartása ezen intézkedés révén némi *anyagi előnyt is juttat az állam ellenségeinek.* Az állam ugyanis anyagi segítségével nagyobb mértékben gyámolítja a hazafiatlan vidékeket, mint a magyar állam leghivebb fiait, a színmagyar elem pedig föltétlenül viselni fogja továbbra is a népoktatás terheit.

A törvényjavaslat a tanítóképzést az állam befolyása alá vonja. A tanítóképzést meghagyja tovább is a felekezetek kezében, de államérvényes oklevelet csak állami bizottság állíthat ki. A képesítés egyenlő színvonala megköveteli, hogy a képzőintézetek is egyenlő színvonallal birjanak, vagyis azokat, melyek az anyagi erő fogyatékosága miatt jelenleg nem versenyképesek, anyagi segélyével emeli a kor színvonalára. A feltételek nagyjában a felekezeti középiskolák segélyezési módozataival azonosak. A segélyre református képzőintézeteink is rászorultak. Maga a debreceni ref. tanítóképzőintézet is aligha töltheti be feladatát fokozatos fejlesztés nélkül, ha az új népoktatási törvény létre jön, mert a ja-

dogmatikából, symbolikából, egyháztörténetből szerzett ismereteket is. Vagy hát az akadémia tudós professorai csupán azért tanítanak jól, hogy a lelkes világos öntudata csak annál csúfosabb vereségeket legyen kénytelen szenvedni a gyakorlati élet ferde kinövéseivel szemben? Vagy igazi theologusaink, a theologia professorai sem volnának pl. *ebben* a kérdésben egy nézetben? S még ha úgy volna is: ám vitázzanak ők s a vita gyümölcsét adják ennünk. De attól tartok, hogy az egységes liturgiát még a zsinaton is világi voxok közreműködésével s talán döntésével állapítják meg majd — nekünk. Félek, az énekeskönyv sorsára jut az egységes liturgia is. Amazt is bírálja, javítja boldogboldogtalan s míg a hivatalára nézve legifjabb vidéki harangozó nincs vele megelégedve, addig nem is lesz jó.

Az énekeskönyvről, meg egyebekről azonban most nem emlékezem. Ha nem atallja kedves Bátyám, beszéljünk mostanában a liturgiáról s igen kérem, közölje velem és velünk véleményét elsőben az úrvacsora liturgiájának felvetett kérdésében. Vagy a miről jónak látja. S ha a nt. Szerkesztő úr is szives beleegyezését adja, hadd keresse fel kedves Bátyámat máskor is itt a „Tárca” rovatában tisztelő öcsese*

Sculletus.

* Szívesen veszem.

Szerk.

vaslat az egyes osztályok létszámának maximumát 40-ben állapítja meg. Ez a körülmény szükségessé teszi, hogy legalább az I—II. osztályban párhuzamos osztály tartassék fenn, mert a negyvenes létszámmal induló I-ső osztályból legjobb esetben 25—30 jut oklevélhez, a mi egyházkerületünk tanítói szükségletét aligha fedezi. Ám, ha tehetjük, fejlesszük tovább a képzőintézetet saját erőnkön, de ha így nem tehetjük, vegyük igénybe az államsegélyt, annyival inkább, mert a népoktatási törvényjavaslat értelmében az állami befolyásból az államsegély nélkül is bőven kijut. Abban sem rejlik semmiféle veszedelem, hogy az államsegély fejében az állami tantervet kellene használni, mert az állami tantervtől felekezeti tantervünk alig különbözik.

A magyar nemzeti állameszme ápolása lévén a fő cél, a törvényjavaslat különös súlyt fektet a *magyar nyelvnek* idegen ajkú polgárok közt való terjesztésére. Erre nézve elégséges lett volna az 1879 : 18. t.-c. végrehajtása. Azonban kétségtelen, hogy az új törvényjavaslat több biztosítékot nyújt a maga célszerű intézkedéseivel az iránt, hogy az új törvény nem marad végrehajthatlanul. Még 1900-ban 3343 népiskolában tanították a magyar nyelv pusztán tantárgyképen. Az Indokolás bevallja, hogy „ezen kizárólag nemzetiségi tannyelvű népiskolák túlnyomó nagy részében a magyar nyelv tanítása csakis a magyar gépies írásolvasásra terjed, az ilyen, kizárólag nem magyar tannyelvű felekezeti népiskolákból magyarul beszélni tudó gyermek alig kerül ki.” Az új törvényjavaslat sem követel többet, mint a 25 évvel ezelőtt alkotott 1879 : 18. t.-c. követelt, a javaslat 14. §-a is ugyanazt követeli, hogy a magyar nyelvet a nemzetiségi iskolákban „olyan mértékben kell tanítani, hogy a nem magyar anyanyelvű gyermek az elemi népiskola mindennapi hat éves tanfolyama alatt a magyar beszédet annyira elsajátítsa, hogy az ő életviszonyainak megfelelően gondolatait magyarul tisztán és szabatosan ki tudja fejezni, továbbá tudjon magyarul folyékonyan olvasni, helyesen írni és számolni.” Ezzel az eredménnyel valóban meglehetnénk elégedve, ha a törvény ezen intézkedését végrehajtják. Ezt akarja biztosítani a 15. §., mely kimondja, hogy a nemzetiségi iskola magyar nyelvi tantervét a miniszter állapítja meg.

Az Indokolásban külföldi államok példájával van bebizonyítva, hogy a külföldi vegyes ajkú népek által lakott államokban a népiskolákban az államnyelv tanítása mindenütt biztosított és a több nyelvűség a népoktatásnál paedagogiai szempontból sem leküzdhetetlen

akadály. Poroszországban már 1887-ben eltörölték felsőbb parancsra a néhol még divatozó lengyel nyelv tanítását az összes nyilvános népiskolákban és helyébe a német nyelvet tették. Milyen szerény kívánalmakkal áll elő ezzel szemben a mi új népoktatási törvényjavaslatunk. A magyarországi nemzetiségek ugyancsak meglehetnek elégedve velünk!

Elég szerény a javaslat azon rendelkezése is, hogy a vegyesajkú iskolákban csak abban az esetben magyar a tanítás nyelve, ha a tanulóknak legalább ötödrésze magyar anyanyelvű. Az 55. §. pedig megengedi, hogy a tanítóképző intézetben a tanítás nyelvét a fentartó hatóság állapítsa meg, csak azt köti ki, hogy a magyar nyelvet és irodalmat legalább olyan heti óraszám mellett kell tanítani, mint a magyar tanítóképzőintézetekben. Ámde ez nem biztosítja a magyar nyelvnek olyan mérvű elsajátítását, hogy a tanító a magyar nyelvet „oktató képességgel” bírja. Ezen intézkedés fogyatékoságát akarja pótolni a 67. §. c) pontja, mely a miniszteri kiküldött köteletségévé teszi, hogy már a tanítóképesítő alapvizsgálaton meggyőződést szerezzen arról, hogy a tanítójelöltek a magyar nyelvet oktató képességgel bírnak-e. Ugyanerre szolgál a 70. §., mely a szakvizsgálaton csak a hit és erkölcstanból, a nevelés és tanítástanból, s a tanítási gyakorlatokból engedi meg az illető képzőintézet tanítási nyelvén való felelést. Okosabb eljárás volna a képzőintézeti tanfolyamon intenzívebbé tenni a magyar nyelv tanítását, mert hiába követeli meg a magyar nyelv tudását a vizsgálóbizottság, ha a jelöltek legnagyobb része a követelményeknek meg nem felel. Ennek természetes következménye lesz a jóindulatú elnézés állandó gyakorlása.

A magyar nyelvnek elemi iskolai tanítását van hivatva biztosítani a 41. §., mely a magyar nyelv tanításának elhanyagolását a fegyelmi vétségek közé sorolja. Abból a ténnyel indul ki, hogy a magyar nyelvi oktatás eddigi eredménytelenségének oka az iskolafentartóknak ez irányban észlelhető érzéketlenségében keresendő. Nem helyes úton járt az 1879: 18. t.-c., mely a magyar nyelv tanításának elhanyagolásáért nem a tanító, hanem az iskola ellen engedett megtorlást. Hiányos volt az intézkedés azért is, mert a tanító ellen csak akkor volt helye a fegyelmi eljárásnak, ha a tanító legalább is 120 koronát kapott fizetékiegészítés címén.

Ha a magyar nyelv tanítására vonatkozó intézkedéseket a magok egészében tekintjük, két tényt konstatálhatunk. Egyik az, hogy a magyar nyelv tanítása körül tett intézkedések nem eléggé crelyesek és a kormány a magyar nemzeti állami

eszme szempontjából a minimumra redukálja követeléseit. Másik tény az, hogy a törvényjavaslatnak a magyar nyelv oktatására vonatkozó intézkedéseiből a törvény erőteljes végrehajtása nélkül a magyar nemzeti állameszme semmi hasznot nem fog húzni.

Dr. Barcsa János.

Esdő szó a ref. egyházmegyei lelkészi értekezletekhez!

Echo a felsőborsodi egyetemes ref. lelkész-értekezlet kiáltványára. Az orgonista kántorok — mint hivatal-társak — kéü szövege.

Igy hát csakugyan meg kell válnunk, el kell szakadnunk egymástól örökre?? Szinte lehetetlennek látszik s mégis való: élünk, egymás közelében vagyunk; beszélgetünk és mégis el lennénk választva, elválasztatnánk egy óriási közfal által. Oh mily iszonyu tájdalmat okoz a válás gondolata! Nem lesz már ezután kivél panaszkodnunk kétségbe ejtő helyzetünk felett; a remény édes biztató szavával nem vigasztalhatjuk többé már egymást. Nem, mert mi egyedül maradunk árván, elhagyottan. Nem jön már fel többé egünkre a szerencse mosolygó csillaga: az aggodalom, szenvedés sötét köde borul reánk gyászosan.

Igy tehát válnunk kell? Oh nem! . . . az nem lehet! Bucsuszó nélkül elválni kétszeres sebet ejtene sziveinken. A család, mely évszázadokon át szeretettel, békességes egyetértéssel osztotta meg tagjai között az élet terheit, bajait, gondjait; s most oly hirtelen szétbomlik a familiáris rend, elhagyja az atya az ő fiát s megy, keres egy virulóbb, gazdagabb hazát? Nem, a haza ugyanaz marad, hazát nem eserél, csupán az élet fentartásához szükséges javakat vivja ki magának. Lesz már ezután atyáinknak mit aprítani a tejbe. Ez azonban nekünk nem vigasz; mert ha atyáink jóllaknak s nekünk nem adnak, mi éhen halunk.

Mi lesz hát mi velünk? Ki lesz már ezután tanácsadó? Ki lesz nyomoruságunk idején vigasztalónk? Elhagyatott állapotunkban segítónk oltalmazónk? A míg együtt éltünk közösen éreztük és viseltük az élet terhét, a reánk esapó szenvedéseket. Az élet röögös útján atyáink törtettek elő; de már ugy-e kifáradtak a roskatag lábak s nem bírnak tovább? egy egyenes uton eltűnnek szemünk előtt. S mi gyermekek az ismeretlen rengetegben az utírányt meg nem kapva — vezér hiányában — el kell pusztulnunk.

Nem így nem, jó atyáink! Ez így nem lehet! Mi szótfogadó, engedelmes gyermekeik voltunk évszázadokon át; ellesve minden gondolataikat hiven sáfárkodtunk, viseltük a reánk kimért, kiszabott terheket. Küzdöttünk, nyomorogtunk, parancsot teljesítettünk. Az élet utain találkozók tövisek egyformán vértették meg nemes munkálódásunk közben lábainkat; együtt szenvedtünk. S ha osztottunk a bajban, fájdalomban, verejtékes munkákban; ugy talán osztoznánk a jólétben, örömben és a munkatérben is. Ezt joggal követelhetnénk, mert az igazság így hozza magával. De mi nem követelözünk, nem fenyegetözünk — még zsebbe dugott kezekkel sem, hanem esdve kérjük atyáinkat a könyörgés szivhez szóló

szavaival: ne hagyjanak el bennünket nyomoruságunk idején, tekintsék szájalmas — jól ismert — helyzetünket, jajjal siránkozó éhes családunkat: ágról szakadt, hiányos öltözékű gyermekeinket; a kórházakban kórágyaikon nyögő özvegy nőinket. Mit tegyünk mi — a 300 frt. évi fizetéssel bíró — egyházi dalnokok, ha most nem emelnek szót mellettünk a mi atyáink, a mi kedves lelkipásztoraink?

Eleget szenvedtünk már jól látták. És most még aggasztóbb jelenetek következnek napról-napra. Az egymásután előbukkanó sztrájkolók, elkezdve a pékektől le a csizmadiákig, oly magas beszerzési árakat sujtottak reánk, hogy nevétségig kevés fizetésünk miatt el kell veszünk! 300 frt. Csak évi élelemre is kevés egy családos embernek, hát még hol van a ruhára, a gyermekeink neveltetésére szükséges pénzmennyiség? Néha napján használandó élvezeti cikkek beszerezhetése lehetetlen; társas multságokon való megjelenés pedig egyáltalában szóba sem jöhet, mert ez mind kisebb-nagyobb kiadásokkal jár. Pedig épp ezen a helyen vihetnénk véghez, illetve fejleszhetnénk eredményyel nemes célu munkáinkat. Itt tölthetnénk be jó példaadással nemes hivatásunkat.

De sajnos, gyenge anyagi viszonyaink folytán innen ki vagyunk zárva. Atyáink! Szánjanak meg bennünket. Hiszen mi eddig is együtt voltunk: miért ne kérhetnénk ez alkalommal is a fizetésünk arányos felemelését együttesen? Hiszen az tudni való dolog, hogy ref. egyház lelkész és kántor nélkül nem existálhat; mert a lelkész egyházának életetője, vezére, szellemi kincstárháza, a kántor pedig neki mintegy kiegészítő része, hűséges odaadással működő segítő társa. Olybá képzelem e két alakot az egyházakban: mintegy gondos jó édes atyát fiával, kik az atya bölcs vezetése mellett együtt munkálják a családi élet fentartásához szükséges javakat. De még ennél is szorosabb összeköttetést gondolok közöttük. Oly egyetértéssel, szeretettel kell együtt működniök az egyházi élet terén, mint férjnek és feleségnek a családban.

Már pedig furessa házastársak lennének az olyanok, pl. ha a férj és feleség, bizonyos munkálaton együtt dolgoznának véres verejtékkel napok hosszu során át s midőn eljön az az idő, hogy a megérdemelt munkadíj kiadatik, a férj így szól a feleségéhez: „te csak maradj itt, majd én felveszem a téged illető részt is.“ A férj mikor megkapta a munkabért, a feleség kéri az őt illető részt, s a férj így szól: „Ez az összeg nekem kell, ebből neked nem adhatok, keress magadnak máshol!“ Tisztelem az ilyen házas életet, de nem kérek belőle!

Nekünk kántoroknak sem napszámba menni, sem pedig valami mesterséget házilag folytatni nem lehet, nem szabad, mert nem fér össze nagynehezen kivívott auctoritásunkkal. Gondoskodni kell tehát a magas kormánynak arról, hogy nekünk is, — valamint már tanítóiról gondoskodott — tisztességes lét-fentartásunkra biztosítékot nyújtson, nyomoruságos fizetésünket rendezze. Vagy talán mi kántorok az államnak, hazának semmi szolgálatot nem teszünk? Oh igen, sokkal többet, mint tanító társaink! Mert mi lenne abból a gyümölcsfából, a melyet a faiskolából kivéve, többet nem gondolnának? Bizonyára semmi, mert ha termő képessé válna is, de fanyar gyümölcsöt szolgáltatna. Az iskolából a mi kezünk alá kerülnek a növendékek, s egész életen át mi

gondoskodunk szellemi képességük fokozatos fejlesztéséről.

Bizony nem kevés gonddal és munkával járó dolog ez s mégsincs belátás, nincs semmi honorárium fáradtságunkért az államtól. De még mi több, tanítói oklevelünk mellett is behívnak bennünket kántorokat három egész évre katonáékhoz, míg a tanító társaink 8 heti fegyvergyakorlatra vonulnak csak be. Hát nem egyforma oklevelünk van-e? Nem egyféle szent ügyet szolgálunk-e mindketten? És mindannak dacára, hogy keményebb és nagyobb munkát kell végeznünk, mégis a tanító társaink fizetése rendeztetik, a miénk pang! A tanítók törzsfizetése 400 frt., lakbér illetmény, 6 izben 50 frtos 5-öd éves korpótlék, s ezenkívül a nyugdíj-illetmény. Ezzel contra a mi törzsfizetésünk 300 frt. punctum, — semmi más. 5-öd éves korpótlékunk nincs, nyugdíjigényünk nincs! Ily szomorú állapotok közt vergődünk mi szerencsétlen falusi kántorok. A 300 frt. évi fizetésből félre tenni nem lehet, mert nem jut. Ha a betegség kinjai reánk tódulnak, munkaképtelenné leszünk . . . irgalom nélkül elcsapnak bennünket; mehetünk koldulni. Van-e érző szív, ki inséges állapotunkon meg ne indulna?

Nem kívánunk mi sokat, nem nagyok a mi igényeink. 400 frt. törzsfizetést; lakást vagy megfelelő lakbért, 6 izben 50 frtos 5-öd éves korpótlékot s a nyugdíj igényt szeretnénk ki-szközölni. Ez nem lenne oly felette nehéz, mert az 1848. XX. t.-c. értelmében való anyaszentegyházunk segélyezése nem csupán lelkészeinkre, de kántorainkra is ki kell, hogy hasson, mert az anyaszentegyháznak ők is hűséges hivatalnokai, kik épp oly erővel munkálják az egyház felvirágzásának, boldogításának szent ügyét, miként a lelkipásztorok. Nem kisebb szolgálai az államnak ők sem mint a tanítók, mert ők is nevelnek, tanítanak a hitben, buzdítanak a szent életben való előhaladásban. A mely nép kebelében a vallás szent tüze elalszik, az a nép az ereszkötlenység posványába süllyedve, megsemmisül, elpusztul. Ezen igazság folytán ajánljuk hát magunkat mi is a magas kormány jóindulatu pártfogásába. Ha segítve lesz súlyos anyagi állapotunkon, egy a terhes gond-felhőkötől mentve — nagyobb erővel működhetünk hazánk népnevelése szent ügyén.

A sok nélkülözésben már elfogyott minden erőnk, látják, tudják a mi szenvedéseinket, bajainkat a mi jó lelkész atyáink. Hiszem — nem is hagynak el bennünket, nem nézik összetett kezekkel a mi végvonaglásainkat, de segítenek rajtunk. S, ha ők fizetésekiegészítést nyernek 1200 frtig, úgy mi sem maradhatunk el, mert valami furessa kép tárulna fel a világ előtt: ha izléses ruhát öltött lelkészeink mellett — egyházi szolgálattételünk alkalmával jelenlegi fizetésünknek megfelelőleg öltözködve rongyos, elment színü livrékben k llene kuporognunk. Milyen nagy tekintélyünk lenne így gyülekezetünkben!?

Esdve kérjük tehát a nt. egyházmegyei értekezleteket, fizetésük emelésében leendő lépéseik, intézkedéseik alkalmával, idejében ne hagyjanak el minket sem. Engedjek meg, hogy annak idejében mi is képviseltessük magunkat — lelkészeinkből választott protectorainkkal — fizetésünk rendezése céljából a Budapesten tartandó országos értekezleten, melyre a nt. egyházmegyei lelkészi értekezletek hívják fel az egyházmegyéikben működő kántorokat. Engedjék meg, hogy kibontott zászlójuk alá mi is

sorakozhassunk s életbe vágó kérdésünkben együtt érezve, a győzelem halvány fénye mellett haladhasunk oldalaik mellett, hogy mi is kieszközölhessük életünk fenntartásához szükséges zsoldunkat.

Ev. ref. egyházaink kántorai nevében

Torontálvásárhely, 1904. május hó.

Ifj. Györe Dániel,
ev. reform. orgonista-kántor,
énektanító.

Észrevételek a „Véleményes Javaslát“-ra.

(Folytatás és vége.)

Mi a szöveg szabályos caesurain kívül az ütemek szigorú, nyugotias vagy klasszikus prozódiai mértékét nem kívánjuk, mint a „V. J.“ felhozott példákban sürgeti. Mert 1. a magyar verstan és zene-tan prozódiai követelményei különböznek a klasszikus és nyugoti prozodiától a mora-rendszer követelményeitől. 2. a hangsúlyos magyar verselésnél Arany J. és mások sem követelik, 3. a choralis magyar éneklésnél semminemű prozódiai mértékre szükség nincs. Ezt hagyta figyelmen kívül a „V. J.“ Ezért esett tévedésbe a próba-énekeskönyv dallamhangjegyzései felett, midőn azok orthographicus ütembeosztásában prozódiai mértéket keresett és vélt megtalálni s ehhez képest a szövegben is oly prozódiai mértéket követel, melyet Arany, Négyesi, Riedl, Abrányi nem követelnek még a világi magyar nemzeti verselésben sem. Ezzel bebizonyította azt, hogy ő sem ismeri az énekügyi bizottság zeneszakértőinek intenióját s a choralis ritmikus éneklés módját, melynek lényege a magyar hangsúly, melyből kifolyólag áll elő a magyar ritmikus tagoltság. (In dítványok 41.)

Mivel „egy sormetszet alá gyakran két zenei ütem is befoglaltatik, e szerint támadnak a 4 szótagnál hosszabb caesurák“ (Arany J.) az 5, 6, 7 tagú sormetszeteknek a szövegekben nem szükséges mindig a dallam taktusa szerint 2 metszetre tagolódni; mert „a nyelv nem bírja meg folyvást a sűrű caesurákat.“ (Arany J.) Ime a „V. J.“ ezt sem vette figyelembe, midőn ott is ritmikai hibát fedez fel, hol nincs.

De mit tegyen a hangjegyrő az 5, 6 tagú metszeteknek choralis beosztásánál, hogy az orthographia szabályait meg ne sértse? Ez a szabály pedig az, hogy a dallam véghangja jó ütemrészre, a sormetszet után az ütemkezdő hang ne a taktus közepébe, hanem mindig a taktus első hangjegyére essék, tehát az 5 tagú sormetszet után a 6-dik, a 6 tagú sormetszet után a 7-dik hangjegyre? Próbálja meg a „V. J.“ az 5 s 6 tagú sormetszeteket choralisan két ütembe másként osztani, mint a próba-énekeskönyv beosztotta, az orthographia szabályait azonban ne sértse meg, mégis mindenütt egyenlő idő-értékű hangjegyeket alkalmazzon. Ha ennél jobbat fog megtalálni, szívesen elfogadjuk. Azonban ne gondolja, hogy ezen ütembeosztást az énekügyi bizottság találta volna ki. Mátray Gábornak a XVI. századbeli magyar énekek hangjegyei megfejtésénél, hol ő az 5 s 6 tagú sormetszeteket két ütembe osztotta, már megfogja találni ugyanazon ütembeosztásokat, mit a 90. zsoltárnál a próba-énekeskönyvben kifogásolt.

Pl. a Hoffgreff gyűjtemény III. száma alatt, (5 + 6, szerző Batizi András 1540), a VI. és XIV. szám alatt (4 + 1), Tinódi Sebestyén históriás énekeinél a XIII. szám alatt (4 + 4 + 3), a XIV. szám alatt (5 + 6) stb.

Mindezeknél fogva semmi értelme nincs ezen pathetikus felkiáltásának: „Más egyházak gondolni sem mernének arra, hogy az ő egyszerű, régi egyházi énekeiket saját maguk lekicsinyeljék és kiforgassák a maguk ősi mivoltukból akármilyen jogcím alatt.“ Legyen nyugodt, nem teszi ezt senki sem. Az énekügyi bizottság egyszerűen a saját nemzeti énekeink dallamait eredeti ritmusuknak megfelelőleg „ősi mivoltára“ choralisan ütemezte; az idegen (latin, francia, német, cseh, belga) dallamokra pedig, melyeket eddig sem énekeltünk „ősi mivoltukban“, melyeket a történelmileg kifejtett ütemtelen ritmusban erőszakosan, irgalmatlanul kiforgattattak a maguk eredeti mivoltából a magyar choralis ütembeosztást átvitte, ez utóbbiakra főként azért, hogy a szöveg-revideálók és szerzők ugyanazon dallamra, ugyanazon ritmust alkalmazzák a szövegben. Mind ezekről nagyjában az énekügyi bizottság szakértői számot adtak a Gyűjtemény Tájékoztatójában.

De vajjon milyen lehet voltaképpen az az éneklésmód, melynél a magyar ritmus és choraljelleg a legszebben megférnek egymás mellett?

Vegyük mi is az általuk „mosolykeltés“ céljából idézett 90-dik zsoltár első versének próba-énekeskönyvi szövegét. Tekintsenek el a 4-ik s 5-ik szövegsorban a caesuránál levő két belső ritmikai hibától, tekintsenek el egyelőre a hangjegyektől s énekeljenek minden dallamhangot egyenlő hosszán, úgy mindazáltal, hogy a sorkezdő s a sormetszet után következő szótag (dallamhang) bizonyos hangsúlyt nyerjen. Hangsúlyosan éneklendő tehát mindenik sornak első szótagja, azonkívül az 1. 4. 5. és 6-dik soroknak 6-dik, s a 2 és 3-dik soroknak ötödik szótagja s dallamhangja. Így énekelvén a sormetszetek előtt önkénytelenül egy kis szünetet fognak tartani, esetleg lélegzetet vesznek s rájönnek, hogy a sormetszet előtti szótag (dallamhang) valamivel hosszabb lesz. A hangsúlyt (>) jellel, a metszet előtti lélegzetvételt vagy szótagnyugvást (—) jellel jelölve, lesz az éneklendő szöveg:

> Te benned biztunk — | eleitől fogva,
> Uram téged — | tartottunk hajlékunknak,
> Mert a mikor — | még a hegyek nem voltak,
> Hogy még sem ég sem — | föld nem volt alkotva,
> Te voltál és Te — | vagy erős Isten,
> És Te megmaradsz — | minden időben.

Ha magyar ritmusérzékük bármi okból egyszerre nem ébredne fel, énekeljék el többször, mindaddig míg érezni nem fogják azon ritmikus tagoltságot, melyet idegen nemzet érezni s megérteni nem képes, melyet hangjegyekbe foglalva tökéletesen feltüntetni nekünk sem lehet. „A magyar ritmus jellemző előadását nem vagyunk képesek mindig pusztán csak a hangjegyrő időmértéki beosztása

szerint jelezni. A német vagy francia a magyar ritmus szellemébe már nyelvi hangsúlyozás tekintetéből sem képes teljesen behatolni." (Ábrányi Kornél).

De a mennyiben az 5 + 6 s 5 + 5 tagoltságú dallami és verssori alakzatok már elavultak s csak régi zene- s nyelvemlékeinkben élnek s a próba-énekeskönyvben is csak 8 dallamnál (16, 23, 47, 50, 90-dik zsoltárok, 63, 75 és 76-dik dicsérek dal-lamai) fordulnak elő, a zenei szakbizottság eljárása nem ezen elavult, hanem a népnél ma is élő dal-lami s versalakzatok után formált. (Tájékoztató) s a próba-énekeskönyvben nagy túlsúlyban levő többi zeneritmikai alakzatok után ítélhető meg igazán. Vegyünk pl. egy 8 és 7 tagú sorokból álló zsoltár-dallamot (42. zsoltár) s énekeljük hangsúlyosan, jól ritmizált szöveggel 4 + 4 ; 4 + 3).

233. sz. Enek.

2. v. > Ránk derítéd | új napodnak
> Eletadó | reggelét,
> Mely a hiven | fáradónak
> Megújítja | erejét;
> Megújulást | és erőt
> Ad nekünk a | Te erőd,
> Esdve kérünk | ma is adjon,
> Dolgainkban | el ne hagyjon.

4. v. > Már megújult | bizalommal
> Szent házadból | távozunk,
> A mennyei | oltalommal
> Te légy ma is | gyámolunk :
> E napon is | áldj, szeress,
> Jóra buzdíts | és vezess,
> Bűn, kísértet | ellen védjed
> A Te benned | bizó néped.

Ha néhány próba után ekként a 90. és 42. zsoltár ritmusát átérzik és magukévá teszik, a dallamot énekelhetik a hangjegyek értékének szigorú betartásával is s meg fogják látni, hogy az ének choralejelegé megmarad s ritmus-érzéküket semmi bán-talom nem éri.

Egyszerű, de nemzeti s egyházi szempontból nagyon komoly és fontos dologról van itt szó. Semmi ok nincs tehát arra, hogy ezen ártatlan csecsemőt mely őseitől leszármazva, a próba-énekeskönyvben napvilágra jött s egyházunk ruhájába öltözve ősei jellegét magán viseli, önök kinevessék, kigúnyolják vagy féljenek tőle ; mert ennek a jövője éppen az, hogy a közönség az idegen dallamokra irt énekek ritmikus szövegeiben is a saját magyar érzésének

megfelelő lüktetést megérezvén : nem fogja többé „nyújtani a szótagokat“ és vége lesz az „ordított és ordító rendszernek“ ; a mi onnan következett be, hogy a Sz. Molnár A.-féle zsoltárok s az ennek mintájára irt dicsérek „ütemtelen“ sorokban szegény magyar népünk ritmikus lüktetést nem érezvén, minden dallamhangot s szótagot egyenlő hosszan s ugyanazon hangsúlyozással énekel s lassanként rászokott a ritmus nélküli vontatott- s sok helyen kanyargatásokkal diszített (?) éneklésre. Megenged-jük, hogy ez önöknek „nem esúnya valami“ (izlés dolgában vitatkozni nem lehet) ; azonban jó volna talán, ha egyházunkon kívül álló, esetleg külföldön is járt férfiakat is megkérdeznének s akkor megtud-nák a szomorú valóságot, hogy mostani éneklésünk miatt ország-világ előtt nevetség és gúny tárgyai vagyunk.

6. Nem helyeslik, hogy az átalakítók a dallam ritmusával is ki akarták fejezni azt, hogy a két kö-zépső (90. zs. 2. és 3.) sor a verselésben egymással rimel s a két szélső szintén egymással, mert szerin-tük „a verselés sajátosságait a zenével nem ilyen mó-don szokták kifejezni“ s e tekintetben a dallamké-szítő Goudimel is másként járt el. Ezen sajátzerű állítással szemben csak a következő idézettel felelünk : „A dallamoknál éppenúgy megtalálható a soroknak strófaszerű egybecsoportosítása s ennek keretében a dallamperiodusok utolsó izeinek megfelelő össze-esengése, mint a szövegben, hol az utolsó izt a ri-mek alkotják. Szükséges tehát, hogy a kettő min-denkor megfeleljen egymásnak, azaz, a hol a dallam periodusai párosan csengenek össze, ott a szöveg is páros rimet használjon, hol a dallamsorok ölelkez-nek, ott a rim is ölelkező legyen. A rim elhelyezése tehát mindig a dallam szerkezetétől függ, melyet szem elől téveszteni a legnagyobb izléstelenségre vezet.“ (Farkas Lajos Protestáns Szemle 1895. év-folyam 17. lap.)

7. Kifogásolják, hogy némelyik sor végén szü-net alkalmaztatik s más sorok végén pedig a befe-jező szótag kótája fölé korona tételik — s kijelentik, hogy „a sorok végével való ilyen kétféle elbánás-módra aligha van példa a zeneirodalomban.“

Mi hirtelen Erkel *himmuszára*, a németek nem-zeti dalára (Wacht am Rhein) hivatkozunk, s mint-hogy éppen Mátraynak „XVI. századi magyar éne-kek dallamai“ című műve van előttünk, a 7, 15, 21, 23, 29, 31, 33, 37, 39, 41, 43, 47, 49, 51, 63, 77 és 79. lapokon közölt dallamokra utalunk, melyek a fenti állításra alaposan rácsafolnak. Nem akarunk sérteni, de ime világos, hogy a hangjegyírás elemei-vel sincsenek tisztában, hogy a zeneirodalomban aligha van jártasságuk.

8. A dallamsorokat nem akarjuk ütemezetteti, mi által énekeskönyvünk hangjegyírását, hazai egy-házunk szégyenére, a középkorba akarják áthelyez-tetni, mely időben pedig, ha szinte kezdetleges alak-ban, a dallamok letételénél a ritmikus mozgást jelezték.

Végül engedjék meg nekünk, hogy egy szerény tanácsesal szolgáljunk. Mielőtt valamely kérdést sajtó útján akarnak tárgyalatni, ne a pusztá okoskodás és combinatio útján haladjanak, hanem a szó szoros értelmében tanulmányozzanak s akkor nem esnek egyik tévedésből másik tévedésbe.

Szügyi Dániel.

Kremán Sámuel.

KÖZÉLETÜNK.

Tavaszi egyházkerületi közgyűlésünk.

(Folytatás.)

A többek részéről tett felszólalás közben Thaly Kálmán nem indítvány, de inkább kérés gyanánt adja elő, hogy az indítványt felterjesztő egyházmegye, a *békésbányai*, találja meg valahára a módját annak, hogy hibás elnevezését, melyhez nemzetünknek szomorú emlékei fűződnek, változtassa meg, s cserélje fel helyesebb névvel.

A zsinati képviselők megválasztását a konventi elnökség megkeresésére elrendelte a közgyűlés; a verifikációkat az egyházkerületi elnökség vezetése alatt Lengyel Imre gondnok, Dóczi Imre gymn. felügyelő és a két egyházi jegyző fogják végezni; a zsinati képviselők napidija 20 koronában állapított meg.

Az őszi egyh.-ker. közgyűlés rendelkezéséhez képezt több egyházmegye jelentést terjesztett föl arról, hogy egyházmegyei egyetemi bizottságát megalakította. Midőn erről örömmel s elismeréssel vett tudomást a közgyűlés: egyuttal föl hívja a jelentéssel lemaradt egyházmegyéket, hogy az őszi e-kerületi közgyűlésre mulhatatlanul tegyenek jelentést az egyetemi bizottság megalakításáról.

A máramarosugocsai egyházmegye elfogadván a borsodi ismeretes indítványt, azért intéz felterjesztést az egyházkerülethez, hogy keresse meg a konventet, hogy a lelkészi fizetések minimumául 2400 k. törzsfizetés állapíttassék meg. Miután a konvent ebben az ügyben már tett lépéseket, a máramarosugocsai egyházmegye felterjesztése a hasonló tartalmu felszabolesíval együtt függőben hagyatik.

Egyházkerületünk az egyházi könyvtárügyi bizottság javaslatából kiindulva elrendeli, hogy az egyházi könyvtárak valamennyi egyházközségben felállíttassanak.

A pótlólag kiutalt 40 ezer koronás államsegély a XIX-ik pénztári csoport bevételehez utaltatott.

A Széles Lajos sirjának gondozása érdekében érkezett megkeresést elintézés végett a koll. gazdasági tanácshoz tették át. Több rendbeli miniszteri leirat tudomásul vétele után tárgyalatott Zoványi Jenő theol. akad. tanár kérelme, melyben a parochiális könyvtárak részére való beszerzésre ajánlja a „Theologiai Ismeretek Tárát.” Felterjesztetik a konventhez.

A csorvási egyházi jegyzőség kérdésében érkezett egyházmegyei felterjesztés a jegyző közbejött súlyos betegsége folytán tárgyalanná vált.

A munkácsi egyik s. lelkész kérelmének a 219—1903. számú e. k. végzés megváltoztatása iránt nem adott helyet a közgyűlés, míg Kuthy Elemérnek rendkívüli helyzetére való tekintetből megengedett, hogy Amerikából mostan történt hazatérte alkalmával letehesse mindkét lelkész-képességi vizsgát, anélkül, hogy ez engedély praecedens alkothatna.

A szatmári egyház azt kéri, hogy az ottani állami iskolába járó növendékek vallásos oktatására két tanszéket szervezzen és tartson fenn az állam. Egyházkerületi közgyűlésünk tekintettel a szatmári egyház felekezeti iskolaügyének előzményeire s a tett egyházkerületi lépésekre: a kérelem tárgyában

nem hajlandó pártoló felterjesztést tenni. A hódmezővásárhelyi főgymnasiúm igazgatótanácsának megalakulása ellen beadott felebbezés jelentéstétel végett a tanügyi bizottsághoz adatott ki.

Gulyás János és társainak a gyűlési utiköltség és napdíj tárgyában beadott felebbezésére vonatkozólag a közgyűlés elrendelte, hogy az egyházmegye felszerelvén a felebbezést, alkalmazkodjék az egyházkerület illető korábbi határozatához.

A hódmezővásárhelyi egyházközség a népiskolai felügyelői lelkészi állást, mint ilyet, megszüntette s a javadalmazásnak érintetlenül hagyása mellett a volt felügyelő lelkészt szorosabb értelemben vett lelkészi munkakörbe helyezte át, az iskolafelügyelői teendőket rendes lelkész kezébe bocsátotta vissza. Az intézkedés helyeslőleg vétetett tudomásul.

A mokriini és törökkanizsai főkegyházak megalakulása felett örömet fejezi ki az egyházkerületi közgyűlés.

A hetei és fehércsei társegyházak külön önálló egyházakká történt alakulása megerősített.

Több rendbeli tőkesegély kölcsön nyújtása iránt érkezett fel sűrűtő kérelem. E pontnál Luby Géza szatmári egyházmegyei gondnok panaszos hangon szólal fel a szatmári egyházmegyei egyházközségeknek a tőkesegély nyújtás körül történt mellőzötése miatt. Egészen eltérően a szőnyegen levő tárgytól, terjedelmes kimutatást olvas fel arról, hogy ez egyházmegyei egyházközségek mily súlyos egyházi adóterhet hordoznak a más egyházmegyei egyházközségekkel szemben; felsorolja a számszerű adatokat, hogy melyik egyházközség hány százalékát fizeti be egyházi adóba a polgári adójának, levén arra is eset, hogy e hányad sok helyt a 100%-on is jóval felül emelkedik. Szintén kidolgozott kimutatásból olvasta fel, hogy míg a többi egyházmegyékben egy egy lélekre átlag 4-5, sőt kevesebb fillér országos közalapi járulék esik: a szatmári egyházmegyeiekre fejenként 8 fillér járul. Ennek ellenére ezek az egyházak előbb semmi tőkesegélyben nem részesedtek, ujabban pedig csak 2-od sorban való segélyezésre jegyeztettek elő. Indítványozza, hogy kerestessék meg a konvent, hogy a mellőzött 8 egyház még a folyó évben megkapja a tőkesegélykölcsönt, a 11 egyház pedig az új ciklusban első sorban segélyhez jusson. Az elnökség eredmény nélkül tette meg két ízben is a felhívást, hogy a felszólaló gondnok maradjon a tárgynál. Végre is a felszólalás felderítő kijelentéseket vont maga után. György Endre gondnok például találóan jegyezte meg, hogy miután minden egyházközség a maga tagjait domesztikai járulékkal önkéntes osztályba sorozás útján terhelte meg: nem hajlandó annak bírálatába menni, hogy melyik egyházmegyében mekkora összeg esik a megajánlott járulékból fejenként egy-egy lélekre. Tehát a kérdést ilyen szempontokból bírálat tárgyává tenni nem célszerű. A tőkesegélykölcsön kiosztásánál követett konventi eljárást felülbírálni az egyházkerület nincs jogosítva s az nem is volna helyes. Szerencsétlenséget jelentene a segélyezési kategóriákat egyházmegyénként állítani fel. Végre is nem arrogálhatjuk magunknak, hogy materiális adatok nélkül is — a melyek pedig a konventnek mindenkor előtte feküdtek — bíráljunk. Mert végre is ki a hibás a szatmári egyházmegyeiek kimaradásaért? Maga az egyházmegye előjárósága, midőn egyetlen egyházat sem terjesztett fel a segélyezés megindu-

lásakor a segélyezésre. Jól emlékszik, hogy mivel személyes meggyőződésök volt arról, hogy több egyháznak égető szüksége van a segélyre s még sem folyomodik: a konventi némely tagok részéről egész felkínálás intéztetett az igényt formálható egyházhoz, hogy *kegyeskedjék* elfogadni a tőkesegélyt, de hát nem fogadták el azt. A második segélyezési ciklus sorrendje már meg van állapítva, azon változtatni nem indokolt, s nem is lehet. Az egyházkerület méltósága ellen lenne másként eselekedni. *Zsigmond Sándor* főjegyző előadott közvetítő indítványát visszavonván, Széll Kálmán esperes a történetekre hivatkozik, melynél fogva a szatmári egyházmegyeiek kimondották, hogy nem fogják magukat eladósítani. Ajánlja azért, hogy a jegyzőkönyv rendén a most békételenkedő egyházaknak figyelmébe ajánltassék, hogy ne nyugtalankodjanak.

Felfogásunk szerint az egész, sok idővesztéssel járó vitának elejét vehette volna a 251—1903. jkvi sz. a. hozott egyházkerületi határozatra való rámutatás, mely a kérdésben utbaigazító praecedensül szolgálhatott volna. Egyébként szinte jobb volt így, hogy a békételenkedő szatmáriak ki panaszolhatták ugyan magukat, de egyúttal a megadott felvilágosítások után a történetekben nem csak a közvélemény, hanem magok a jó szatmáriak is megnyughattak.

A délutáni ülésen a közgyűlés az Andaházy Szilágyi-nevelő intézet ügyeivel foglalkozott. Az intézet megürült helyére felvételtek Szakál Zoltán, Szilágyi Zoltán, Bónis Sámuel és Osváth Károly. A Goldstein-féle lakbér-követelés ügyében az elnökség megbizatik a vizsgálat megtartásával. Abba a kérdésbe, ha valjon megmaradhat-e a jelenlegi gondnok ez állásában, midőn megszűnt törvényhatósági bizottsági tag lenni, az egyházkerület nem kíván bocsátkozni, miután a megválasztás tényébe sem szokott befolyjni. Annálfogva az intézeti gondnok ily irányu előterjesztésére azt válaszolja, hogy a kérdésben nem foglal állást.

Az elhalt Nadányi Miklós helyére a nagy bizottságba az elhunytak hasonló fia, Nadányi Miklós feketegyőri lakos választott meg.

Május 26.

A gyűlés elsőben a tegnapi jegyzőkönyvet hiteltesítette. Következett a főiskolai igazgatótanács jelentése, Sass Béla igazgatótanácsai jegyző előadása mellett, mely mindenkor kiváló figyelem tárgyát képezi egyházkerületünk közgyűlésén. Főiskolánk minden irányu ügyéről kimerítő jelentést terjesztett be az igazgatótanács, melyből a közfigyelmet inkább érdeklő tételeket az alábbiakban ismertetjük.

Az elnökség felhívására beadták a közgyűlési tagok a tanár választó küldöttség tagjaira a szavazatokat. Megválasztották Széll Kálmán, Dorogi Lajos, Szikszay Zoltán, Sütő Kálmán esperesek, Horthy István, Ritók Zsigmond, György Endre, Ujfalussy Béla.

Bejelentette a debreceni ev. ref. egyházközség presbyteriuma, hogy az újabb ciklusra a következő igazgatótanácsosokat választotta meg, u. m. Dicsőfi József, Kiss Albert, Kovács József, K. Kiss József, dr. Nagy Zsigmond, dr. Szikszai Szabó József, Könyves Tóth Kálmán lelkész, illetve presbytereket. Továbbá a főiskolai akadémiai tanács részéről Sass Béla és dr. Bartha Béla, a főgymnasium részéről

dr. Gulyás István, a tanítóképző intézeti tanárkar részéről Nagy József küldettek ki az igazgatótanácsba. Az egyházkerületi közgyűlés e kiküldéseket tudomásul vévén elhatározza, hogy a mostani ülés alkalmával a maga részéről is megfogja választani a 6 egyházi és 6 világi igazgatótanácsost. Intézkedik, hogy ezeknek alapján az igazgatótanács ez évi július hó elején alakuljon meg az 1904. évi július 1-től 1910. évi június 30-ig tartó hat éves ciklusra, s erről tegyen jelentést az őszi egyházkerületi közgyűlésnek.

A debreceni ev. ref. egyházközség presbyteriumának ama fölterjesztésére, hogy a debreceni egyházközség újlag Simonffy Imre kir. tanácsost választotta és nyerte meg főgondnokául, határozatképpen mondja ki, hogy anyaszentegyházunk eme köztiszteletkörnyezte oszlop férfianak, a közbizalom régi, kipróbált letéteményesének ismételt megválasztását örömmel veszi tudomásul.

Következett az igazgatótanács gazdasági albizottságának jelentésén alapuló igazgatótanácsai előterjesztés a főiskolai gazdasági tanács jegyzőkönyvének felülvizsgálatáról. A főiskolai igazgatótanácsnak valamennyi albizottsága bizonyára megannyi nagy fontosságú ágazatban működik; de nem vonunk le a más irányban foglalkozó albizottságok működésének az értékéből, midőn jelezzük, hogy a közgyűlés minden tagja az összes jelentések között a gazdasági albizottság munkálata iránt érdeklődik legmélegebben, mely a Dávidházy János esperes elnöklete alatt sokszor napokon át foglalkozik a főiskola gazdasági kérdéseivel. Ha még jelezzük, hogy az előadói tisztet maga az igazgatótanácsai jegyző, Sass Béla theol. akad. tanár szokta végezni: teljesen indokolt lesz az általános érdeklődés, mely — mint érintém — ilyenkor megszokott nyilatkozni, annyira, hogy a közgyűlés tagjai e jelentések teljes tárgyalása előtt éppen nem szoktak még oszladozni.

A jelentés rendjén hálás elismeréssel vett tudomást az egyházkerületi közgyűlés azokról a nemes célu adományokról, melyek egyesek, intézetek s testületek részéről főiskolánk céljaira, a tavaszi egyházkerületi közgyűlés óta tételtek. Bár a részletes kimutatás az egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvében különben is közre lesz bocsátva: mindamellett felsoroljuk, hogy az erdélyi egyházkerület részéről 258 k. 92 f., illetve 211 k. 92 f. vegyes adomány számoltatott át bölcsészeti fakultásunk javára. Debreceni lakos néhai *Faragó Bálintné* ugyancsak az előbbi célra 200 koronát hagyományozott. A karcagi egyház szintén a bölcsészeti fakultás javára 1000 koronás alapítványt tett, *Degenfeld József* gróf, egyházkerületünk főgondnoka, tudósításunk korábbi részében jelzett adományán kívül az ő nevét viselő alapítvány növelésére újabban 165 k. 36 fillért adományozott. *György Endre* egyházmegyei gondnok már is szép összegre nőtt főiskolai alapítványát 39 k. 86 fillér adománnyal szaporította. Az 1903. év őszén Debrecen szab. kir. városban megtartott ugynevezett őszi segély-gyűjtés alkalmával 1942 k. 04 fillér adomány gyűlt a főiskolai tápintézet javára. *Csiky Lajos* theol. akad. dékán, a Ferencz József lovagrend tulajdonosa, az abádszalóki gyülekezetben alkalmai egyházi beszédet tartván, a begyűlt perselypénzből az egyetem javára 11 k. 35 f. adomány folyt be a főiskolai pénztárba. Özv. *Tisza Kálmánné* 4000 koron-

nás alapítványt tett a főiskolai tápintézet céljaira. Néhai *Tasi József* debreceni lakos, *Bikfalvi Juliánna* végrendeletéből kifolyólag debreceni polgár *Némethy János* 200 koronát fizetett be a kollegiumi pénztárba, kollegiumi árvák segélyezésére. Hajduszovát községe az egyetem javára 2000 koronás alapítványt tett. A Debreceni Első Takarékpénztár igazgatósága a régi szép szokáshoz képpent a szegény tanulók részére 150, a természetrajzi muzeum részére 30, a gyorsíró egyesület részére 15, a joghallgatók segítő-egyesülete részére 30, a magyar irodalmi önképző körnek 15, összesen 290 korona adományt küldött. Az 1893-ban érettségi vizsgát tevő tanuló-társak a főiskolai szépművészeti és classica-philologiai muzeum alapja javára 100 koronát gyűjtöttek s azt Sinka Sándor főgymnasiumi igazgató közvetítésével a főiskolai pénztárba be is fizettek. *Turkeve városa* egy ezer koronás alapítványt tett az egyetem javára. Mindezekről a szép adományokról az egyházkerületi közgyűlés elismerésének és köszönetének kifejezése mellett vett tudomást.

A főiskolai költségvetési hiteltűlések kérdésében a főiskolai gazdasági tanácsnak ama határozata, melynek fogva többé olyan építkezést nem rendel el, mely a költségvetésbe nincs felvéve, ha csak elemi csapás vagy nagyobb romlástól való megóvás következtében elkerülhetetlen szükség nem merül fel, helyeslés mellett vétetett tudomásul.

Az akadémiái igazgató irnokának 100 k, a jogi dékáni hivatal irnokának 120 k, a theol. akad. dékáni hivatal irnokának 40 k, évi javadalmazást azzal a feltétellel engedélyez a közgyűlés, hogy ezzel a kérdést véglegesen megoldottnak tekinti s többé nem kíván azzal foglalkozni.

A főiskolai kölcsönök felmondási kamatjára vonatkozólag elfogadja a közgyűlés, hogy poenaleképen csak a takarékpénztári kamat különbözet követeltesse a tökebefizetőtől.

A Szikszay-Gáll-alapítványt illetőleg elfogadott ama gazdasági tanács-határozat, hogy az alapítványt kezelési hatód mellett továbbra is a főiskola kezelje s az ösztöndíjat a debreceni iskolaszéki elnök ellenjegyzése után az akadémiái igazgató látamozott nyugtára fizetheti ki a koll. pénztár évenként július hó első felében.

Bujdosó Lajos kezelő könyvtárnoknak évi 840 koronával való nyugdíjazása helybenhagyást nyert.

Tudomásul vétettek a kollegiumi pénztár véletlen megvizsgálásáról szóló gazdasági tanács jegyzőkönyvi határozatok.

Nem nyert azonban megerősítést az a rendelkezés, hogy a Nap-utcai ház a Bodnár-Szundy alapítvány részére vásároltassék meg. A koll. gazdasági tanács újabb javaslattételre, illetve más alap kijelölésére hivatott fel.

A koll. gazdasági tanács a szervezeti szabályzat alapján azt kéri a főt. egyházkerületi közgyűléstől, hogy az Andaházi-Szilágyi nevelőintézetet érintő határozatait jövőre ne a kollegiumi gazdasági tanács közvetítésével, hanem közvetlenül a nevezett intézet felügyelő, esetleg nagy bizottságával közölje. Az egyh. ker. közgyűlés az igazgatótanács javaslata alapján a kérelmet teljesíthetőnek találta.

Megerősítette az egyházkerületi közgyűlés azt a bérleti szerződést, melyet a koll. gazdasági tanács a tiszadadai ingatlanra vonatkozólag Bignió Gyula eddigi bérlőnek a bérletből való kibocsátása mellett

Meister Adolf és Steiner Miksa tiszabefői lakosokkal bérleti átruházás kérdésében kötött.

Szintén megerősítést nyert az az intézkedés, a melynek fogva a Bujdosó Lajos nyugdíjazása következtében megürült kezelői könyvtárnoki állás ideiglenesen Bodor Aladár okleveles tanár által töltetett be.

Helyesbítettett a Mácsai Sándor főgymn. ének-tanár fizetésének részletezése, mely szerint törzsfizetése 2000 k.-t, lakbére 600 koronát teszen.

A kol. gazdasági tanácsban a rendes elnök akadályoztatása esetére az elnöki teendők végzése Lengyel Imre kir. tanácsosra bízván, ez az intézkedés jóváhagyás mellett vétetett tudomásul.

(Folyt. köv.)

IRODALOM.

A hit temploma.

(Folytatás és vége.)

A 18 ik számú egyházi beszéd nyári közvizsga idejére való. Címe „*A mező árnyéka.*“ szövege II. Kir. IV. 18, 19, 20, 32, 33. s beszél a szövegben levő bibliai történet keretében 1-ször a gyermekek szépségéről, 2 szor azok fogékonyságáról, megvizsgálván 3-szor, hogy mily befolyást gyakorolnak e kiesinyek a szerető szülei szivekre, s mily áldást áraszthatnak reájuk még akkor is, ha azok az ég-gel cserélék föl e földi hazát?

A 19. szám alatti beszéd iskolai év megnyitásakor mondható. Címe: „*Tiszteljed atyádat, anyádat.*“ II. Móz. XX 12. alapján. Három részben azt fejti ki e beszédben a szerző, hogy akkor viseltetünk szüleink iránt tisztelettel, ha 1-ször irányukban szivesek, nyájasak vagyunk; 2 szor ha megbecsüljük őket, s ezt tényleg be is bizonyítani igyekszünk; 3-szor, ha tiszteletünk engedelmisségben nyilvánul.

Ugyancsak iskolai év megnyitásakor „*A két testvér.*“ cím alatt I. Móz. XXV. 29—34. alapján a 20. beszédben Ezsau és Jákób jellemét festi meg s abbból von le hasznos tanuságokat a szerző.

A 21. szám alatti téli egyházi beszéd Zsolt. CXLVII. 17. alapján „*A hideg.*“ cím alatt azt a kérdést tárgyalja, hogy miként melegíthetjük fel ezt a fagyos világot? Természetesen nem másként, mint a hogy azt a szerző a beszéd egyetlen részében kifejti, mint úgy, ha különösen ekkor gyakoroljuk a szeretet és jótékonyság nagy erényeit.

A 22. sz. alatti beszédet arra az alkalomra készítette a szerző, mikor a lelkész hosszabb betegség után prédikál. E beszéd címe: „*A beteg Trofimusz.*“ alapigéje II. Tim. IV. 20. A szerző maga volt hosszas ideig nagy beteg, s betegségéből felgyógyulva tartván egyházi beszédét, Trofimusz alakjában a beteg keresztyén kedélyvilágát látja visszatükröződve, s megvizsgálja: 1-ször is az ő fájdalmait, 2-szor megkérdezi, mi enyhítette szenvedéseit s 3-szor, hogy mi adott neki vigasztalást, sőt ennél is többet, valódi lelki örömet?

Végül az utolsó, a 23. szám alatti „*Vallás és munka.*“ cím alatti, nyári egyházi beszéd Luk. X. 38—42. alapján Lázár két testvérének, a szorgalmatoskodó Márthának s a vallásos lelkületű Mária-nak képében arról elmélkedik, mit kell tennünk,

hogy ama bethámiai család örömében s jutalmában részesülhessünk? Elnyerhetjük azt, ha Jézus iránti szeretetünket megszenteli 1-ször a munkásság; 2-ször az igaz vallásosság; 3-szor, ha e két boldogító erényt egymással összeegyeztetnünk sikerül.

Szándékosan tettük azt, hogy a kezünk alatti kötet mind a huszonhárom beszédének dispositióját leirtuk ez ismertetésünkben. Akárhogy fogjuk is fel a dolgot, a dispositióban látszik meg, abból tűnik elő leginkább a hitszónok lelkivilágának fénye és ereje. Bátran merjük állítani, hogy ha valaki mester köztünk, magyar prot. lelkészek között e tekintetben, *Könyves Tóth Kálmán* a mesterek mesterének tekinthető. Ha azután egyik-másik helyen, mint a fentiekben rámutattunk, talán egyszer-egyszer nem ügyel ő a beszéd benső symmetrikus beosztására, hát ismét elmondhatjuk, hogy egy *Könyves Tóth Kálmán* régen megalkotta már a maga homiletikáját, s neki nem szükséges föltétlenül mindig taposott nyomokon járnia.

Szemére vethetjük talán a szerzőnek, hogy nagyon is szeret a természet világának szépségeiben elmerülni, a mi pedig a hitszónokokat igen sok esetben oda vezeti, hogy az alkotás szépségének rajzolása közben elfelejtkeznek magának az Alkotónak a képéről, s a természet örvendéses izenetét hirdetvén, háttérbe szorítják a lélek evangéliomát. Mint a fentebbiekben láttuk, e 23 beszéd nagyobb része a természeti világ teremtett képeivel foglalkozik, de ám olvassa el bárki is akármelyiket az ide tartozó beszédek közül, azok mindenkében fölhangzik a Teremtőnek magasztalása s mindeniknek háttérben ott áll a természet benső világát megaranyozó napfényével az áldott Idvezítő, a természet hatalmai fölött diadalmasan uralkodó Krisztus.

Könyves Tóth Kálmán egyformán a szívnek és az értelemnek predikátora. Tünde világot fest rajzainak búbjával, s okosságra tanít, hogy kövessük, mert az lelkünknek hasznára van, a képben megrajzolt valóságot. Határozottan az evangéliom lelke vonul át arany fonálként ez egyházi beszédekben, s a biblia gondolatainak arany porszemecskéi mindenütt elő-elő gördülnek a beszéd hullámzó árjában.

Lehet vitatkozni a fölött, hogy melyik beszédei a jobbak: azok-e, a melyek az eredetiek, vagy a melyeket a megnevezett idegen szerzők után írt? Altalában talán ezeknek a dispositiói a helyesebbek, megkapóbbak, de az eredetiek között is vannak olyanok, melyek felülmulhatatlanul szépek és találóak.

Iránya pedig valamennyiben gördülő, föltétlenül gyakorlott tollra valló, tiszta és világos irány, mely minden álpáthosz nélkül sokszor az igazán magasztosnak, a fönségesnek magaslatára emelkedik.

Epen ezért talán nem is mondhatók e beszédek népszerű egyházi beszédeknek. Sokszor túl magasan csaponganak azok, vagy azoknak egyes részei, gondolatai az egyszerű hallgató gondolat világa fölött. Am itt egyszerűsítse, szállítsa lejjebb azokat, a ki e beszédeket használja s még mindig az igehirdetés magaslatán fog az illető állani.

Rendkívüli nyereségnek tartjuk e művet homiletikai irodalmunkra nézve, s jó lélekkel ajánlhatjuk e becses művet mindazoknak, a kik e téren a közönszerűnél sokkal magasabbat szeretnek élvezni. Megvalljuk, hogy véleményünkkel egyáltalában nem csatlakozunk a „Protestáns Szemle“ f. évi II. füze-

tében levő. V. által kimondott ahhoz a bírálathoz, hogy e kötet a jó közepes prédikációk színvonalán áll. Ennél ez a munka sokkal jobb, sokkal elismertőbb bírálatot érdemel. Node hát ez nem a mi gondunk, s mi a fentebbiekben jó lélekkel mondtunk ez értékes beszédekről mindazt a jót és elismerőt, a mit csak elmondottunk.

Csiky Lajos.

KÜLÖNFÉLEK.

— **Rektor választás a debreceni kollégiumban.** Az 1904—5. iskolai évre a megállapított rend szerint, a kollégium rektorának a jogi szakról kellvén választatnia: május 31 ik napján az akadémiai tanács a jövő évre rektorul Dr. *Ozory István* jogtanárt választotta meg. Ugyanakkor a dékáni állások is betöltettek. Megválasztatott theol. dékánnak Dr. *Erdős József*. — jogi dékánnak pedig Dr. *Jászi Viktor*. Ezek a férfiak fogják tehát a kollégium belügyeit a következő isk. évben vezetni. Erőt s kitartást a munkához!

— **100 éves templomavatási ünnepély.** Mezőberény, május 25. 1904. E f. évi május hó 23-án kettős örömnepet ült az itteni evangéliom szerint reformált egyház közönsége. Nemcsak a pünkösti isteni erő „zugó szél és tűz jelében“ lett leszállásának s az első keresztyén anyaszentegyház megalakításának — hanem díszes temploma fennállásának 100-ik évfordulási ünnepét is ünnepelte. Reggeli 9 órakor vette kezdetét a szívet, lelket telemelő s gyönyörködtető ünnepély. Sietett is a gyülekezet kicsinyje-nagyja a sz. hajlék boltozata alá. És a 100 éves tágas, szép templom minden része, köze zsufolásig megtelt ünneplő közönséggel. Részt vettek a gyülekezet örömében a szomszéd reformált — valamint a helybeni népes magyartót és magyarnémet ev. egyházak is kiküldöttjeik által. Magasztos közénekelés után: Dombi L. esperes gyulai-, Garzó Gy. egyh.-m. tanácsbíró gyomai-, Keeskeméti F. orsz. képviselő békési-, Tóth J. k. ladányi és Paulinyi K. helybeni lelkészek fungáltak. Ezek, — buzgó imádásaik szárnyain felemelték az egész gyülekezet szívet, lelkét a világegyetem Urához Istenéhez. Alkalmoszerű remek beszédek hatottak, gyönyörködtettek, világosítottak. Az uri sz.-vacsorát, — jóllehet az urasztala az előző napon is meg volt terítve s a sz.-vacsora kiszolgáltatta: — nagy részt vevő közönségnek, ismét kiszolgáltatták. Kereszteltek. Két újszülött kisedet vettek fel Krisztus anyaszentegyházába. Vigasztaltak. Lelki sebeket kötözgettek. Gyógyítottak. Isteni kegyelmet és bünbocsánatot. Életet és áldást hirdettek! Mindezekért az egész gyülekezet elismerése, tisztelete, hálája és áldáskívánása kíséri a hazatérő nemes lelkű nt. férfiakat, a kik e nép örömét megjelenésük és apostoli buzgózkodásuk által oly nagy mértékben emelték. Délben 1 órakor 170—180 terítékű közébed volt, melyen a nt. urak is részt vettek s ennek megvolt a mara-dandó jótékony befolyása. A tanulságos és szelle-

mes pohár-köszöntők csak fokozták az ünnepi jó hangulatot. Este rendkívül látogatott táncmulatság zárta be a szép ünnepélyt. Jól esik itt felemlítnem, hogy a hithű űsökhöz méltó akarván lenni az egyház közönsége, a mult nyáron 100. éves templomát szép és állandó tetőzet alá vétette, ha jól tudom 1750 forint összeg erejéig s egészen kimeszeltette. Nehány év előtt 2000 forintos orgonát állítottatott fel. Most pedig egy remek készítményü 175 forint értékü urasztali terítőt szerzett be, — még pedig valamennyit önkéntes adományozásból. Ezeket látva, tudva, nem kételkedem kimondani: hogy a vallásos hitélet tüze itt nincs kialudva s be kell ösmerni, hogy e drága tüzet napról-napra éleszteni, a gyülekezet kötelességtudó papja nagy odaadással és lelki erővel igyekezik. Isten áldása legyen munkáján, és a derék gyülekezetet!

Szentandrás István.

— **Felkérés 30 évi találkozásra.** A részint 30 év előtt reám bizott, részint a nem régen velem tudatott óhajtasok folytáni édes kötelesség teljesítésének értelmében: felkérem azokat, a kik 1874-ben velem végeztek a theologiát Debrecenben, valamint azokat is, a kik előbb kimentek rektóriára, de tanuló társaim voltak, nem különben azokat is, a kikkel külön szövetkezünk volt, hogy sziveskedjetez folyó év *Julius 5. azaz ötödikén délelőtti 9 órakor Debrecenben*, a főiskolai pénztári hivatal helyiségében, ha lehet, összes családtagjaitokkal együtt megjelenni. A viszontlátás édes reményében vagyok szerető barátotok: *Kun Béla* ev. ref. lelkész.

— **A pápai tanárgyülés.** Az országos ref. tanáregyesület harmalik rendes közgyűlése f. é. május hó 24. és 25-én folyt le Pápán. A közgyűlés kiemelkedő mozzanata volt Dóczy Imre elnök megnyitó beszéde, a melyben a magyar református iskola szellemének és nevelési irányzatának nemzeti és állami eseményeinkkel és törekvéseinkkel való benső kapcsolatát fejtegette a napi sajtóban felmerült azon váddal szemben, mintha az egyesület a hazai református tanügy erősítésére és hagyományos szellemének biztosítására irányuló törekvéseivel a magyar egységes kultúra köntösét akarná széthasogatni és rajta osztozkodni. Megemlékezett Dóczy a Jókai haláláról is és remekül jellemezte azt az örökséget, a mely Jókai után a magyar iskolára, különösen pedig a magyar református iskolára maradt. A közgyűlés első tárgya Zoványi Jenő sárospataki theologiai akadémiai tanár felolvasása volt. „Az 1848. XX. t.-c. és protestáns iskolák” címmel. Szabad szellemi előadásában arról értekezett hogy az állami segélyezést hogyan kell a közoktatás egész mezején életbe léptetni. Fejtegette, hogy az akadémiaák számát csökkenteni kellene s helyettök több és jobb javadalmas tanárokkal ellátott akadémiaákat fenntartani. Majd Kiss Ernő pápai ref. főgymn. tanár ismertette Veszprém vármegye református népét, igen élvezetes és tanulságos felolvasásban. A gyűlés második napján Fogarasi Albert nagyenyedi ref. főgymn. tanár tartott érdekes felolvasást a gymnasiumról és az életről. Az idealis irányu nevelés mellett foglalt állást, a melyet a gymnasium két alsó osztályában csak a nemzeti tárgyakkal kell kultiválni, a latint

pedig csak a III-ik osztályban kell kezdeni. A görög-pótló tanfolyam eltörrendő és a görög a szóbeli érettségi tárgyává teendő. Nincs rá terünk, hogy az előadásokkal részletesen foglalkozzunk. Azért csak arról a páratlan figyelemről, szivességről és áldozatkészségről kívánunk megemlékezni, a melylyel a pápaiak a közgyűlés tagjait elhalmozták és a melylyel a pápai közgyűlést a benne résztvevőkre felejtetlenné tették. Azt hisszük, hogy a közmondásos magyar vendégszeretetet csak most ismertük meg a maga idealis valósága szerint. Ugy Pápán, mint a gyönyörűség balatoni kirándulás egész folyamán ennek a szeretetnek a lebilincselő hatása alatt állottunk. Az egyházkerület elnökeitől kezdve a helyi és vidéki társadalom tagjai közül — felekezeti különbség nélkül — mindenki, akinek csak alkalma volt hozzá, részt kért magának a magyar lélek ezen ősi erényéből. Különösen meg kell emlékeznünk Óváry Ferencz országgyűlési képviselőről, aki a magyar református tanárságot kedves szolgálat és áldozatkészségével nagyon lekötölte. Ezért a fényes sikerért azonban az elismerés és hála első sorban a pápai főiskola tanári karát illeti, a melynek tagjai közül mint fáradhatatlan rendezőket Németh Istvánt, Thury Etelét, Faragó Jánost emeljük ki, mindenek felett pedig Antal Gézát, az egyesület nagyérdemü alelnökét, aki az egész rendezésnek a lelke volt.

— **Ez a tényállás.** A beregi egyházmegye tavaszi közgyűléséről szóló tudósításomban a helytelen informálás miatt olyan értesítés foglaltatik, mely nemcsak hogy valótlan, de téves következtetésekre is adhat, mint a hogy adott is, alkalmat. A *kajdani* iskoláról nevezetesen azt irtam, hogy „oda az állam a szerződés dacára se akar kinevezni ref. tanítót.” Hát ez nem áll! Teljesen illetékes helyen, okiratokból győződtem meg arról, hogy olyan szerződés, melyben az egyház ezt biztosította volna magának, absolute nem létezik. De nem is biztosíthatta, mert a lakosok többsége gör. katolikus! . . . Dacára ennek, kilátás van reá, hogy legközelebb ref. tanító fog oda kineveztetni, csak ép az alkalmas ember hiányzik. Nem csak az igazság kedvéért, de azért is meg kellett mindezeket írnom, mert a tudósításból könnyen azon téves következtetést vonhatta volna le bárki is, hogy az államhatalom, annak itteni képviselője a megyei tanfelügyelő, túlteszi magát minden jogon és szerződésen. Megnyugtatóul megirhatom azt is, hogy e tekintetben panaszra soha ok még nem volt. Sőt, anélkül, hogy a törvényt esetleg más felekezetek jogait sértené, mindent megtett és megtesz, hogy felekezetünk érdekei még ott is, oly helyeken is kielégítést nyerjenek, a hol a *méltányosság*on kívül semmi más egyéb nem szól mellettünk. Hogy másokról ne is szóljak (pedig volna miről) legszebb példája ennek legközelebb a bátyui 2-ik tanítói állomásnak egy ref. tanerővel való betöltése, a mit az egyház 20 éven át folytonosan kérelmezett . . . hiába! És aztán az a Halász Ferenczre emlékeztető eljárása, hogy iskolai dolgokban az esperesi hivatal megkérdezése nélkül soha nem tett önkényüleg semmit sem. C'est la verité!

Szernyeparti.

— **Kérelem.** A néhai Sipos Imre belényesi lelkész által kiadott belényesi egyház történetéből a helybeni egyház levéltárában nincsen egyetlen példány sem. Felkérem azért e munka birtokában levő lelkésztársaim bármelyikét, sziveskedjék pén-

zért, ennek egy példányát, a belényesi lelkészi könyvtár részére eladni. Tisztelettel vagyok Belényesen, 1904. május hó 28-án. *Bottyán Pál*, ev. ref. lelkész.

— **Jókai ünnepély.** A karcagi ev. ref. gymn. Petöfi Önképző köre május 29-én Jókai Mórnak, halhatatlan emlékü költőnknek az emlékezetére gyászdiszgyűlést tartott, melyen jelen volt a tanári kar, az igazgatótanács és több érdeklődő. A szépen sikerült ünnepély a következő sorrendben folyt le: Rápolti László gymn. VI. oszt. tan. emlék-beszédet mondott, mely röviden sokatmondóságával megnyerte a hallgatóság tetszését. Azután következik Acs-Nagy Jenő gymn. VI. oszt. tan., ki Jókai Mórnak „A munkácsi rab” című gyönyörű rapsódiáját igen szépen adta elő. Tyihák István VI. o. t. felolvasásával teljes sikert aratott Most Zelovics Kálmán gymn. V. o. t. szépen szavalta a „Jókai ravatalánál” című alkalmi ódát. Végre Ernszt Imre ügyesen összeszedett apróságokat olvasott fel Jókai életéből. A tanár-elnök üdvözlővén a tanári kart, az igazgatótanácsot, a gyűlést bezárta.

— **Lelkészi jubileum.** Torontálvásárhely város lakossága f. hó 23-án ilte meg eölvödi Gacsal János ev. reform. lelkipásztori áldásos működésének 25 éves fordulját. Ugy a református hívek, val mint a város minden vallásfelekezetü tagja fényes ünneplésben részesítette jeles képzettségü, hűséges lelkipásztorát. A jubilaris ünnepély f. hó 22-én este vette kezdetét. Mozsár-ágyuk messze elhallatszó bömbölései adták tudtul a gyülekezés idejét. Csakhamar az egész piac-tér zsufolásig megtelt emberekkel. 250 fáklya és lámpion ragyogó fénye mellett haladt az óriási tömeg, banda kíséretében, a jubilans lelkipásztor lakása elé, a hol a város bírása: Szent Imre üdvözölte szép ovációban az érdemes lelkészt. Másnap, azaz 23-án délután vette folytatását az emlék-ünnepély. Istenisztelet végeztével a templomból özönlött át a nagyszámu sokaság a lelkészlakra, hogy mély hálájának, rajongó szeretetének, hódolatának adjon kifejezést; a fáradhatlan buzgóságu, egyháza felvirágzását, népe boldogítását folyton szem előtt tartó, minden lélek által hön szeretett lelkipásztornak. A parochiális épületben levő egyháztanács dísztermében folyt le az ünnepély, hova a jubileum rendező bizottság öt tagjának kíséretében jelent meg a jubilans. A diszgyűlésen Sepsey Mihály főjegyző üdvözölte válogatott szép szavakban egyháza, mint a város összes tagja nevében az ünnepeltet. Beszéde végeztével átnyújtotta az ev. ref. egyháztagok és a város összes vallásfelekezeté által ajánlékozott emléktárgyat: két kötet (ó és újszövetség) legnagyobb fényűzéssel ezellált arany kötésű „Arany bibliát” A tisztelgések véget érése után a jubilans lelkész fenségesen szárnyaló remek beszédében köszönte meg az ünnepeltetést. Majd később az idegen vallásfelekezetü urhölgyek tisztelegtek; há'ájuk és tisztelettel egybeolvadt szeretetük jeléül altak át egy impozans szépségü, művészi kivitelben összeállított csokrot. Este a lelkészlakon disztrakoma rendeztetett, melyen az egész város előkelősége részt vett. Az itt elhangzott pohárköszöntők híven tanuskodtak. — az egész város lakossága — lelkipásztor iránt érző rajongó szeretetéről s mély tiszteletéről. Oly fényes és méltó ünnepély volt ez a május 23-ika, hogy örök időkre felejthetetlen marad mindazok emlékében, a kik szemtanui voltunk. Érdekesnek tartom még felemlíteni jubilans lelkészünk

naplójából észrevétlen csinnal kicsempészett adatokat: 1879. május 23-tól, azaz idéérkezése 1-ső napja óta a Tor.-vásárhelyi ev. ref. egyházban született: 543 lélek, mely szép számból a jubilans lelkész keresztelt = 5052 lelket. A lefolyt 25 év alatt meghalt = 3830 lélek, ezekből lelkipásztorunk temetett el = 1659 lelket. A 25 év leforgása alatt esketett egyházunkban = 1147 pár személyt. Adja az Ég Ura, hogy a következő negyed század is oly gazdag legyen jubilansunk áldásos, buzgó tetteiben, mint az elmúlt 25 esztendő volt. Adjon Isten erőt, segédelmet, kitartást és sikert a jövőndő negyedszázadra is! *Gy. D.*

— **Az üdv hadseregének** apostola, Booth generális újabb jelét adta annak, hogy a vallási dolgokat a szédelgessel nagyon sokszor összezavarja. Nem régen ugyanis Angolországban egy felolvasásban számolván be az üdv hadseregének terjedéséről, lelkére kötötte híveinek, hogy az üdv hadseregének tevékeny, buzgó emberekre van szüksége, különösen pedig sok pénzt kell gyűjteni, hogy sikeresebben működhessenek. Pénzre többféleképpen lehetne szert tenni, többek közt kívánatos volna, hogy, ha végrendeletében mindenki bizonyos összeget hagyományozna az üdv hadseregének. Ezek közt, amiket hagyományozhatna valaki, olyan is van, a minek sem a halott, sem örökösei nem veszik semmi hasznát, ilyenek a jeggyűrűk, de különösen a hamis fogak, melyek Amerikában ugy készülnek, hogy sok arany van bennök. Booth tehát azt az ajánlatot akarja tenni az Egyesült Államoknak, hogy a hamis fogaknak az illető tulajdonosok halála után az üdv hadseregének való beküldéséről intézkedjék. Nem hisszük, hogy ilyen állami intézkedés történjék, de Booth kalandos és sok szédelgést megengedő vallását eme terv nagyon híven jellemzi.

— **A spanyol türelmetlenség** pusztításairól a Gazette de France c. lap tanuságos adatokat közöl. E szerint Ximenes bibornok 52,855 eretneket ítelt el, kik közzül 3564 elevenen megégettetett. Torquemada 97,321 eretnek fölött mondván ítéletet, ezek közzül 10,220-at égetett meg. E két férfiú tehát 150,176 eretnek közzül 13,784 embert végeztetett ki szörnyű halállal, Isten nevének nagyobb dicsőségére és a „krisztusi szeretet” nevében. Ennyi embernek kellett elpusztulnia, holott ezek bensőbb és igazibb hittel bírtak, mint azok, akik vakon követték a hivatalos egyház tévtanait, sőt a vérfürdő rendezői közzül is kevés lépett volna oly megnyugvással a máglyára hitéért, mint ezek az eretnekeknek gunyolt áldozatok. A tömérdek pap és szerzetes pedig feladatának tartotta a spanyol népnek tudatlanságban tartását, holott a papság a keresztyénség első századaiban — mint a felvilágosodás terjesztője — szerepelt. A hihetetlen mértékben megszorított papok azonban éppen nem a felvilágosodás terjesztői. Mert a számok mást bizonyítanak. Spanyolorzágnak ugyanis jelenleg 17 millió lakosa van. Papjainak száma 40,476 barátjai és apácáinak száma pedig a 71 ezeret meghaladja, a mi a noviciusokkal együtt 150 ezer főre megy. Vagyis 200 ezernél több egyházi személy lévén a spanyoloknál, minden 85 lakosra jut 1—1 egyházi személy. Nem hisszük, hogy még egy állam volna, ahol ilyen sok férfiú volna a felvilágosodás terjesztésére hivatalos, és mégis Spanyolország 17 millió lakosa közzül 11 millió nem tud írni, olvasni jelenleg. Ebből leszámítván a 7

éven aluli korban levő gyermekeket, az irni, olvasni nem tudók száma 8 millió, a mi a lakosságnak 47%-át teszi ki. Ime ennyi hasznót hajt a spanyol nemzetnek a sok katolikus pap, s ennek fejében el kell tőrnie a spanyol nemzetnek, hogy az ország anyagi erejének tetemes részét a papság emésztí fel.

Szerkesztői üzenet.

S. A. Gát. Én bizony szerettem volna hozzátok elmenni. Espereseteknek jeleztem is, hogy szives meghívásodnak eleget akarok tenni. De már július hóban úgy lehet, hogy én nem leszek Magyarországon sem! Szerettem volna elmenni a többek között az-rt is, mert ideje volna a beregi kollegákkal megbeszélni annak a bizonyos lapnak a viselt dolgait. Az alföldi papság körében általában tisztában vannak már az emberek ezzel az ujsággal s *Báró Bánffy Dezső*-nek az 1848. évi XX. t.-c.-ről éppen lapunkban megírt cikke után nem ülnek fel egy könnyen azoknak, kik *egy idő óta* arra utaznak, hogy a reformátusok legmagasabb administratív hatóságának t. i. a konventnek a nagyérdemű elnökét politikai s másnemű okok miatt *éppen a református papság előtt* lerántsák! Beregben az *Uray*-féle támadások után egygyel több ok foroghat fent, mint másutt, hogy tisztán lássunk s ne attól a laptól tanuljuk meg, hogy *Báró Bánffy Dezső*, a ki a kongruát megcsinálta (!) mit akar az 1848. évi XX. t.-cikkkel! Bármilyen politikát kövessenek is vezető világi hitsorsaink, feltétlenül elítélendőnek tartjuk s tiltakozunk az ellen, hogy a nevünkön s a pénzünkön talpra állított ujságban azok ellen a férfiak ellen, — forogjon szóban akár Gróf Tisza, akár Báró Bánffy, akár Darányi stb. stb. — célzatosan állandó manővert vezessenek azok, a kiknek a protestáns érdekeket önzetlenül kellene támogatniok. Hiszen ma már azt se tudjuk, hogy ki közülünk a klerikális és ki nem az? A „Magyar Szó” szerint *Baró Bánffy Dezső*, *Darányi Ignác*, *Gróf Degenfeld József*, *Uray Imre*, *Hegedüs Sándor* még mi is — meg mások is, — mindnyájan egy kalap alá, egy társaságba kerülünk . . . Klerikálisok vagyunk mindnyájan . . .! (Méltóztassék ezt jól megérteni választott püspök ur *Volafka Nándor*!!!) Nem klerikális egyedül csak az, a ki *Báró Bánffy Dezsőt*, a konvent elnökét rágja es . . . arra a bizonyos lapra esküszik! Hát bizony elég fura dolgok ezek s ha az az ujság pusztán csak politikai ujság volna, szót sem vetnénk ellene. De úgy gyalja magát, mint a protestáns lelkészes ujságja. Már ilyen minőségben — bocsánatot kérünk! — mégis csak nem járja, hogy állandóan azokat örölje, a kik világi hitsorsosaink között legkimagaslóbb s *tekintet nélkül politikai állásfoglalásukra*, egyszersmind legtisztéletreméltóbb alakok is! Ezekről s az ezekhez hasonló dolgokról óhajtottam veletek szót váltani. Már hogy mint lesz ez lehetséges, — nem tudom. De a mi késik, nem mulik! — **U. B. Mihálydi.** Bejött. A kérdés nagyon aktuális; örülök rajta, hogy megvitatását éppen te kezded meg. Legközelebb kiadom. — **V. B. Hencida.** Elkésve érkezett. Jövő számunkban hozom.

Tartalomjegyzék: A népoktatási törvényjavaslat. Dr. Barcsa János. — Tárcá: Sylvester Dokornak — Scultetus. Scultetus. — Esdő szó a ref. egyházmegyei lelkészi értekezletekhez! Ifj. Győre Dániel. — Észrevételek a „Véleményes Javaslat”-ra. Szügyi Dániel. Kremán Sámuel. — Közéletünk: Tavaszai egyházkerületi közgyűlésünk. — Irodalom. — Különlélek.

Felelős szerkesztő: ERŐSS LAJOS.

Pályázat

a felsőszabolcsi ev. ref. egyházmegyében levő vasmegyeri ev. ref. egyház kántor-tanítóságára.

Évi javadalom kántori 200 k. tanítói 800 k., mely összeg előleges évnegyedekben az egyház pénztárából fizettetik, stóla-jövedelem mintegy 60 kor. Ismétlők tanításaért a község pénztárából 80 kor. Természetbeni lakás 2 szoba, konyha, spájz, melléképületeivel 327 □ öl házi kerttel. Ötödéves korpótlék az államtól.

Kötelessége 80—120-ra tehető tankötelest a Tantervben előirt 6 osztályban tanítani, s az ismétlőket a 3 felső osztály szerint tovább képezni, — s a konfirmalandó gyermekeket előkészíteni, templomi szolgálatot teljesíteni, szokás szerint a lelkész akadályoztatása esetén helyette végezni.

Pályázat véghatárideje július 15., választás napja jul. 24. Megválasztott aug. 25-én tartozik állását elfoglalni, választás végmegerősítése illetve állandósítása egy próba év után történik.

Pályázók felhivatnak, hogy oklevéllel és ezen pályázat közzététele után kelt szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt pályázati kérvényüket a lelkészi hivatalhoz terjesszék be. U. p. Kemece.

Vasmegyer, 1904. május 30.

Hódy János,
ref. lelkész,
iskolaszéki elnök.

1—4.

Pályázat

a kunhegyesi ev. reform. egyház egyik lelkészi állomására, mely a következő javadalmazással van összekötve.

1. Készpénz az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve 600 kor.
2. Gyült buza 200 véka, jelenleg megváltva 800 kor.
3. Gyült árpa 200 véka, jelenleg megváltva 400 kor.
4. Szántó föld 20 — husz kat. hold, adó-

ját az egyház fizeti, bérleti értéke per 30 koronájával 600 kor.

5. 4 öl kemény tűzifa, értéke 112 kor.

6. Egy mázsa só és 20 font fagygyu vált-sága 22 k. 40 f.

7. Stóla esketésért és keresztelésért meg-váltva 400 kor.

8. Legelő illeték válttsága 75 kor.

9. Exámeni honorárium válttsága 6 k. 72 f.

10. Stóla halott predikálásért, vagy imával való temetésért 4 kor.

11. Lakás.

Megválasztandó lelkész hivatalát, a választás megerősítése után tartozik azonnal elfoglalni.

A felszerelt pályázati kérvények f. évi június 27-ig Dorogi Lajos espereshez Kisujszálásra küldendők.

A kunhegyesi egyház egyházmegyei vég-zéssel első osztályba van sorozva.

Debrecen, 1904. május 23.

Kiss Áron
püspök.

Baktai EGRY FERENCZ

harangöntő,

Kis-Gejócz, Ungmegye.

A Millenniumi kiállításon kitüntetve.

Ajánlja

**harangöntő
műhelyét,**

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban. Teljes szavatosság mellett szállít

harangokat

bármely sulyban, nem-tetszőket feltétlenül visszavesz, és a költségeket visszatéríti. Árjegyzéket bérmentve küld.

Minden hirdetésnél más elösmerő irat.

Bizonyítvány.

A kecskeméti ev. ref. egyház nevében bizonyítjuk, hogy Egrý Ferencz úr a kecskeméti egyház által pusztaszentkirályi temploma számára nála megrendelt két harangot mindenben megfelelően készítette és szolgáltatta át egyházunknak. A harangok kiállításuk díszes volta és tiszta hangjuknál fogva minden várakozást kielégitene. Remek összhangjukkal dicsérik a mestert. Kecskemét, az egyháztanács 1901. évi nov. 3-án tartott ülésében kelt határozat alapján. Györfly Balazs főgondnok, Mészáros János ev. ref. lelkész.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.”

cs. és kir. udvari szállító cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekintsek meg azt a kitünő hírnevnek örvendő nagy áruházat.

A kitünő minőségű férfi-, líu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve ne mulaszták el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruhá-

zat megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szolid-ságnak, olcsóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a *Neumann M.* céget keresi föl.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fenntartani, de arra nem is volt eset, hogy *Neumann M.* áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinosság tekintetében a Neumann cég áruai versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen mint törzs vevőközönség különös figyelem-ben részesülnek minden alkalommal.

Ezután is figyelmökbe ajánljuk ezt a régi kitünő hírnevű előkelő céget.

NEUMANN M. cs. és kir. udv. szállító Debrecen, főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály.

ALAPITTA FÖTT: 1845-BEN.